

Марко Јефтић*

Младеновац

Христолошке формуле у Фил 2, 6–11 и Рим 1, 1–4 (1. део)

Abstract: У посланицама Филиплџанима (2, 6–11) и Римљанима (1, 1–4) апостол Павле излаже своју и веру својих Цркава у Христа. На први поглед ови одломци као да су супротстављени. У првом видимо јасно исповедање вере у Христа као Сина Божјег, који је у обличју Божјем, једнак Богу Оцу, док у другом читамо о Христу који је рођен по телу од семена Давидовог, а објављен је за Сина Божјег у сили по Духу Светом васкрсењем из мртвих. Међутим, иако наизглед противуречни, ови цитати представљају производ богословског промишљања апостола народа. Комплексност проблема и разумевање разлога због којих апостол Павле пише на овај начин мора се сагледати у целовитости његовог рада, почев од животних околности, преко условљености аудиторијумом, па све до крајњег циља — изградње Цркве, базиране на исповедању вере да је Исус Назарећанин Христос. У првом делу овог чланка давићемо се филолошким и литерарним контекстом поменутих одломака, а у другом херменеутичко-богословском анализом.

Key words: Исус Христос, Нови завет, христологија, христолошке формуле, посланице.

1. Увод

Апостол Павле је рођен почетком I века после Хр. у киликијској области, у богатом трговачком граду Тарсу. Павле ни на једном месту сам не каже где је рођен, али нам то саопштава јеванђелиста Лука (Дап 22, 3; 21, 39: „...познатога града у Киликији...“). Родитељи су му били Јевреји (2Кор 11, 22; Флм 3, 5), који су били римски грађани.¹ Дап 16, 37–38 говоре да је Павле био римски грађанин, а Дап 22, 25–29 да је то био од рођења. Значајно је да нам Дап 25, 6–12 говоре да се Павле на суђењу позивао на цара, што је било искључиво право римских грађана.

* markojeftic@yahoo.com

¹ Дрејн, Цон, *Увођење у Нови завет*, Слио, Београд, 2004, 356. На другој страни Р. Браун наводи податак да неки (не прецизирајући ко је у питању) претпостављају да су грађани Тарса добили ту привилегију, али Павле је грађанство могао наследити од родитеља, а не тиме што је био Јевреј из Тарса. Brown, Raymond, *Uvod u Novi Zavjet*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008, 416.

Његова религијска свест је у потпуности одређена јудејством, оном старо-заветном неугасивом „жеђи за Богом Живим“, али он је и римски грађанин не само „по документима“ већ и по свом осећању света и по савести. Павле је стекао класично грчко образовање у родном граду — Дап 22, 3 („рођен у Тарсу киликијском, васпитан у овоме граду“)², а јудејско образовање стекао је у Јерусалиму поред чувеног учитеља права Гамалила („код ногу Гамалилових, научен тачно закону отачком“, Дап 22, 3). Гамалил је био вођа фарисејства.

Након знаменитог догађаја са пута у Дамаск, Апостол се у потпуности посветио Христу. Проповеди, „служби Речи“, Павле је посветио сав свој живот, у њој он види своје основно, готово искључиво призивање, а у њеним плодовима — печат својег апостолства, које су неки оспоравали. Ти плодови су били — читава мрежа Цркава, које је основао у Малој Азији, Грчкој, а можда и у западноме делу Римског царства. У Делима се посебно истиче изабрање Павла и његовог сапутника Варнаве од Духа Светога за проповедничка путовања, о којима се говори у свим осталим главама књиге. То су знаменита три мисионарска путовања апостола Павла и путовање у Рим. На самом почетку ове проповедничке службе, пред Павлом се у свој својој величини поставило питање о месту обраћених незнабожаца у Цркви, кључно питање за свеколику даљу судбину хришћанства. Питање о приступању незнабожаца (многобожаца) у Цркву створило је извесне проблеме и ради њиховог решавања сазван је, 48/49. године, такозвани Апостолски сабор. Овај сабор (Дап 15) у црквеном предању постао је узор свих каснијих сабора, као мера саборности Цркве. На овом сабору Павле је са великим жаром бранио право целога света на спасење и ослобађање хришћана од ропства Закону. Овом саборском одлуком Црква је показала да је у потпуности схватила своје свесветско призивање и назначење и да је припремни — јудеохришћански период њене историје завршен.

Већина аутора данас сматра да су као резултат деловања теологије апостола Павла настале Посланице, које су ушле у канон под ауторством апостола, али не потичу од њега посланице Колошанима, Ефесцима, 2. Солуњанима, 1. и 2. Тимотеју и Титу; готово без изузетка библисти су уверени да апостол Павле није аутор посланице Јеврејима.³

У Павловим посланицама нећемо пронаћи систематско излагање његовог учења. Ту су пре свега заступљени појединачни фрагменти правоверја, који су од великог значаја за заједницу којој је писмо упућено. Павле је у посланицама задржао облик античког писма, које је имало исту форму. Носило је у прескрипту: квалификацију писца, име и наслов особе којој је писмо

² *Н. г.*, 417. Већина библиста сматра да је Павле одгојен и школован у Тарсу. Он је писао латинским грчким језиком, био солидно извежбан у хеленистичкој реторици, цитирао Писмо на грчком, познавао девтероканонске књиге написане на грчком итд.

³ Шнеле, Удо, *Увод у новозавешћну еизејезу*, Православни богословски факултет, Београд, 2007, 181 и Каравидопулос, Јоанис, *Увод у Нови Завешћ*, Истина, Шибеник–Београд, 2004, 255.

намењено и поздрав којим ми данас углавном закључујемо писмо.⁴ Име писца или примаоца понекад је могло бити тачније дефинисано.⁵ Образац таквог писма видимо у Дап 23, 26–30, када Клаудије Лисије шаље поруку Феликсу у време кад Павлу треба да се суди.⁶ Павле обично себи даје, уз своје име, и титулу *ајосћол*; у посланици Филипљанима, пријатељском писму, зове себе слугом. Уз своје име додаје обично своје сараднике и браћу која су уз њега, нпр. у Филипљанима епископе и ђаконе. Свака посланица има у уводу почасне наслове за примаоце као: љубљени од Бога, свети (Рим 1, 7). Сви ови приватни елементи посланица наводили су на питање да ли су оне само приватна писма или литерарне посланице. Писмо је индивидуално и лично, намењено примаоцу, а не јавности, зато је и посебно заштићено од јавности. Посланица је, напротив, литерарна форма, као драма, епиграм, дијалог, те је одређена за јавност, тек јој је спољашња форма заједничка са писмом.⁷ Дакле, главна разлика је у томе што је посланица одређена за јавност, док писмо садржи приватно, интимно саопштење.

Мада су Посланице биле намењене одређеним људима и заједницама, њихово свођење на просто писмо било би нетачно и једнострано. У самим делима видимо да су она имала карактер колективног и циркуларног писма, који је најближи литерарној посланици. Посланице су увек имале и јавни карактер, пошто је Павле хтео да се читају јавно на сабрањима верних. Колективни и литерарни карактер види се јасно из пролога Павлове посланице Римљанима: „свима који су у Риму“ (Рим 1, 7). Павле жели да његове Посланице прелазе границе заједнице којој су намењене. Тако каже Колошанима да размене посланицу која је њима писана са посланицом Лаодикејцима (Кол 4, 16).

Ови и бројни други примери из Посланица сведоче да су оне дела литерарног карактера, а не само приватна писма. Стил, језик, начин цитирања, коришћење стилских фигура и утицај Павловог образовања су и те како значајни приликом вредновања његових списа. Сви ови показатељи (за чију детаљну анализу је потребна посебна студија) показују да је Павле темељно радио на својим Посланицама и да није напречац писао⁸, како се обично пишу писма онима који траже хитну помоћ.

⁴ Burić, Viktor, *Sveti Pavao kao pisac*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2009, 51.

⁵ *Исћо*.

⁶ Ц. Дрејн додаје да је Павле увек преузимао исту структуру у Посланицама које је писао Црквама. Дрејн, Цон, *н. г.*, 394.

⁷ Burić, Viktor, *н. г.*, 53.

⁸ Писма су могла бити писана на разне начине: понекад их је могао писати пошиљалац властитом руком, а некад је могао некоме диктирати. У овом задњем случају писар је могао записивати сваку реч, а писац кориговати лоше изабране изразе; или пошто је пошиљалац оквирно изразио оно што жели да каже, писару је могао дати већу слободу да те идеје уоквири у коначни облик, тако да је писар био у неку руку коаутор. У случају Павла, он је могао својом руком написати мање Посланице, као нпр. Филимону (Флм 1, 19). Подаци у већим Посланицама да је он неке стихове писао својом руком (1Кор 16, 21; Гал 6, 11) ипак указују на то да је остатак дотичне посланице написао други писар; тако у Рим 16, 22 на-

1.1. Опште напомене о посланицама Филипљанима и Римљанима

Црква у Филипима је била основана прва на европском тлу средином 1. века после Христа. О њеном оснивању обавештава нас апостол Лука (Дап 16, 11–40). Апостол Павле је имао обичај да бира значајне градове царства за објављивање јеванђељске поруке, а можда нам је само о тим градовима Лука сачувао више обавештења. Посланица је писана у Ефесу 54. године пре Христа и из ње се види да је апостол Павле имао блиске односе са Црквом у Филипима, пошто је ово његова најличнија и најосећајнија посланица.

Ова посланица би се могла описати као „посланица радости“, јер тема радости и непрестано Павлово подстицање Филипљања да се радују осећа се у читавој посланици, иако би могла да се окарактерише као „посланица смиренумља“, јер ова тема преовлађује, а њен врхунац је изванредна, чудесна и препуњена дубокопознањем и откривењем химна Христу, који је напустио своје небеско достојанство, примио обличје слуге и унизио се све до смрти на крсту (2, 6–11).

Литерарни интегритет посланице Филипљанима је најпроблематичније уводно питање. Спорно је да ли је ова посланица интегралан текст или је састављена од више мањих посланица и, ако је то случај, колико текстова је у питању. Аргументи који иду у прилог тези да је данашња посланица Филипљанима састављена од две или три Павлове посланице упућене Филипљанима јесу следећи:

А) У стиху 3, 1 наилазимо на изненадни прекид у тону и теми посланице, што делује као завршетак претходних посланица. Приметан је и груб прелаз са 3, 1 на 3, 2, док се још у 2, 19 наглашава завршетак посланице.⁹

Б) У Фил 4, 10–20 Павле изражава своју захвалност за помоћ коју су му слали Филипљани док је био у тамници. Логичније је да је ту захвалност изразио на почетку, а не на крају посланице. Сугерише се да је то можда нека посебна Павлова посланица захвалности.¹⁰

В) Поликарп, епископ Смирне, који пише Филипљанима у 2. веку говори како зна да им је Павле писао посланице.¹¹

Г) Од Фил 4, 4 гомилају се знаци приближавања краја. Фил 4, 4–7; 4, 8 карактеристични су следом паренеза, којим стварају утисак дуплирања.¹²

И поред наведених доказа све већи број истраживача сматра да је посланица Филипљанима литерарно јединствена, иако је богата темама, које имају

лазимо: „Поздрављам вас у Господу и ја Третије, који написах ову посланицу.“ На основу свега овога не можемо разлучити колико је Павле садржајем опскрбљивао писара, тј. је ли диктирао реч по реч или су му помоћници помагали као коаутори.

⁹ Каравидопулос, Јоанис, *н. г.*, 215; Драгутиновић, Предраг, *Основе новозавештне науке I: Увод у Нови Завешт*, Институт за теолошка истраживања, Београд, 2010, 91.

¹⁰ Каравидопулос, Јоанис, *н. г.*, 217

¹¹ *Истио*.

¹² Драгутиновић, Предраг, *н. г.*, 92.

слабу међусобну структуру. Једна од претпоставки у прилог литерарној интегралности је да су, као у 2Кор, постојале паузе у диктирању, које су се потом одразиле на мисаони ток и обраду тема.¹³

Са друге стране, није тачно познато ко је основао Цркву у Риму. Можда су то били „дошљаци Римљани“ (Дап 2, 10), који су чули проповед апостола Петра на Педесетницу. Хришћанска порука је лако проналазила пут до главног града Империје због добре комуникације, а јудејска заједница је била веома бројна, посебно након 61. године пре Христа, када је Помпеј довео велики број јудејских робова. Посланица је писана у Коринту 57. године након Христа, а оно што говори Павле у Рим 14 и 15, 1–13 претпоставља да су Цркву у Риму чинили како јудеохришћани, тако и хришћани многобожачког порекла, али је ових последњих било више.

Посланица Римљанима, која је упућена Цркви коју није основао апостол Павле, представља, што се тиче богословља, најзначајнију и истовремено најодимнију његову посланицу.¹⁴ У савременој новозаветној науци постоји мишљење да посланица Римљанима није била упућена само заједници у том граду већ је написана имајући у виду реципијенте у Риму, Коринту и Ефесу.¹⁵ Ово представља новитет у хришћанској књижевности, прелазак с конкретних адресата на истовремено обраћање већем броју заједница и почетак хришћанске публицистике.¹⁶ У посланици Римљанима Павле се не бави конкретним проблемима адресата, због њихове специфичности, већ им представља своје виђење Христа као откривења праведности Божје, који нуди спасење како Јеврејима, тако и незнабошцима. Посланица Римљанима се обично описује као „јеванђеље апостола Павла“.¹⁷ Па ипак, ова посланица не садржи преглед његовог богословља, него се излаже један од основних садржаја Павловог богословља: оправдање грешног човека благодаћу Христовом, а не деловањем Закона. Павлова намера је била да излагањем овог „јеванђеља“ припреми своју посету Риму.

Хронологија настанка Павлових посланица уско је повезана са проблемом хронологије његовог живота. Посланице су настале у кратком периоду између 50. и 56. године после Христа (или 60, ако се претпостави да је посланица Филипљанима настала у Риму). Постоје две основне линије хронологије у новозаветној науци, које се базирају на две претпоставке о догађајима и годинама (када су се они десили) из апостооловог живота. Проблем је утолико већи што сам Павле у својим делима врло ретко прецизно говори о свом животу, а ни из Дела апостолских није могуће са тачношћу одредити хронологију његовог деловања. По годинама настанка седам посланица, које се сматрају аутентичним, биле би поређане овако:

¹³ *Исѿо.*

¹⁴ Каравидопулос, Јоанис, *н. г.*, 235.

¹⁵ Драгутиновић, Предраг, *н. г.*, 97.

¹⁶ *Исѿо.*

¹⁷ Каравидопулос, Јоанис, *н. г.*, 236.

1. 1Сол, Гал (?), 1Кор и 2 Кор (изворно је постојало више писама упућених заједници у Коринту), Рим;
2. 1Сол, 1Кор и 2Кор, Гал (?), Рим (Посланице Флм и Фил тешко је датирати.¹⁸)

Ситуација је следећа, уколико се прихвати друга хронологија и аутентичност свих 13 Павлових посланица:

1Сол и 2Сол (51/52, из Коринта)

Гал (54, из Ефеса)

1Кор (пролеће 57, из Ефеса)

2Кор (јесен 57, из Македоније)

Рим (зима 57–58, из Коринта)

Кол, Флм, Еф, Фил (54–55, из Ефеса или 61–63, из Рима)

1Тим, Тит (око 64, из Ефеса, Крита или Македоније)

2Тим (66–67, из Рима).¹⁹

Набројани подаци везани за посланице Римљанима и Филипљанима треба да нас уведу у проблематику рада. Без увида у основне информације везане за њихов настанак није могуће разумети разлоге постојања Фил 2, 6–11 и Рим 1, 1–4, као ни функцију ових одломака унутар посланица. Место, време, али и реципијенти оставили су утицај на Павлову литерарну делатност и, пре свега, на христолошке формулације.

2. Литерарни и реторички контекст Фил 2, 6–11

Са сигурношћу можемо рећи да Павлове посланице представљају одговор на специфичне ситуације и да свака од њих стоји у односу на питање којим је изазвано писање, исто као што одговор постоји у односу на питање или решење проблема.

Павле у посланици одговара на два главна проблема — страдање и јединство. Ове две теме су посебно испреплетане у Фил 1, 27 – 2, 4. У ову мрежу Павле убацује значајан допринос одломка 2, 6–11 (и следећи аргумент до 2, 18). Без обзира на то да ли Павле одломак 2, 6–11 преноси из хришћанског предања или га сам ствара, он то чини како би се текст односио на упутства пренесена у 2, 1–4 (или, још шире, у 1, 27 – 2, 4).²⁰

2.1. Место Фил 2, 6–11 у односу на остатак посланице

Из саме посланице се увиђа да је Павле имао блиске и дуготрајне односе са Црквом у Филипама. На самом почетку посланице говори да су Филипљани били заједничари са њим у Јеванђељу од самих почетака (Фил

¹⁸ Драгутиновић, Предраг, *н. г.*, 119.

¹⁹ *Исцхо*.

²⁰ Oakes, Peter, *Philippians, From People to Letter*, Cambridge University Press, Cambridge, 2001, 188.

1, 5) и своју присност са филипљанском заједницом понавља често у њој (Фил 1, 7–8, 24–27; 2, 2, 12, 16, 20, 24, 28; 3, 1, 17–18; 4, 1, 3, 9, 10–11). Посебно детаљан опис долази у Фил 4, 15–16, у којем Павле подсећа Филипљане да и они сами знају да му у почетку ниједна Црква у Македонији није помагала осим њих. Ови стихови садрже важне информације о раној Павловој вези са Филипљанима. Оно што их чини посебно информативним јесте да они покушавају да повежу податке из перспективе самих Филипљана („А знате и ви Филпљани“, Фил 4, 15а). Овде можемо да завиримо у саморазумевање Филипљана, које Павле несумњиво узима у обзир при процени ситуације у њиховој Цркви.

Новозаветне химне су препознатљиве по њиховој структури и метрици. Поред две химне у јеванђељима (Лк 1, 46–55, Лк 1, 68–79), у науци се химнолошка предања сматрају за песме певане на богослужењу: Фил 2, 6–11, Кол 1, 15–20, 1Пт 1, 18–21; 2, 21–25; 3, 18–22, Јев 5, 7–10, Еф 1, 3–14.²¹ Пошто се код исповедања вере, химни и песама ради о предањима која су постојала пре него што су их новозаветни писци унели у своје текстове, у случају Фил 2, 6–11 критеријум који указује на присуство литургијске традиције је структура у стиховима²². Христолошка химна гласи:

Који, будући у обличју Божјем, није сматрао за отимање то што је једанак са Богом,

Него је себе понизио узевши обличје слуге, постао истоветан људима, и изгледом се нађе као човек;

Унизио је себе и био послушан до смрти, и то до смрти на крсту,

Зато и њега Бог високо уздиже, и дарова му име које је изнад сваког имена.

Да се у име Исусово поклони свако колено што је на небесима и на земљи и под земљом;

И да сваки језик призна да је Исус Христос Господ на славу Бога Оца.

(Фил 2, 6–11)

Стихови 6–8 су одређени као изразито химнични, због одсуства чланова, богатства партиципа, који недостају у последњим стиховима. У последњим стиховима је присутно доксолошко славље. Даље, проблем је што се стихови 9–11 снажно наслањају на Стари завет, посебно Ис 45, 18–24, што није случај са прва два стиха.

Место на којем је Павле одлучио да изложи христолошку химну није узето тек тако. Она се налази на средини друге главе посланице Филипљанима. Пре Фил 2, 6–11 Павле им саопштава:

Ако, дакле, имате неку утеху у Христу, ако ли топлину љубави, ако ли заједницу Духа, ако ли саосећање и самилост,

Употпуните моју радост, да исто мислите, да исту љубав имате, једнодушни, једномислени:

²¹ Шнеле, Удо, *н. д.*, 138.

²² *Исѿо.*

Ништа не чините из пркоса, нити за празну славу, него смирењем сматрајте један другогa већим од себе.

Не старајте се свако за своје, него свако и за оно што је других.

Зато нека је у вама иста мисао која је и у Христу Исусу.

(Фил 2, 1–5)

Пре саме химне Павле се осврће на проблем несагласности унутар заједнице. Јасно је да међу хришћанима у Филипима владају неспоразуми и сукоб. Вероватно су они уносили проблеме у функционисање Цркве, те је било неопходно дати пример самог Христа.

А након химне следи:

Тако, љубљени моји, као што сте свагда били послушни, не само у мојем присуству, него много више сада у одсуству мојем, градите спасење своје са страхом и трепетом.

Јер Бог је онај који чини у вама и да хоћете и да творите по његовом благовољењу.

Све чините без гунђања и двоумљења,

Да budete беспрекорни и честити, деца Божја непорочна усред рода неваљалога и покваренога, у којему сејете као светила у васиони,

Држећи реч живота на моју похвалу за дан Христов, да ми не буде узалуд трчање, нити труд узалуд.

Али ако се и приносим на жртву и службу вере ваше, радујем се, и са свима вама се радујем.

Исто тако се и ви радујте, и будите радосни са мношвом.

(Фил 2, 12–18)

Овде се изводи закључак, који произилази из христолошке химне. Филипљани треба да буду послушни, јер је то оно што Бог твори у њима. Тако ће они заиста сведочити своје изабрање и послање међу онима који нису део Цркве.

Наређујући Филипљанима да се не старају само о својим интересима него и о интересима других (Фил 2, 4), Павле је цитирао једну стару химну која је, без сумње, била позната његовим читаоцима, а можда и хришћанима из других Цркава.²³ Очигледно је да је ово место цитат: оно прекида ток Павловог језика, има стил химне са јасно утврђеним ритмом, брижљиво уравнотеженим стихом и „паралелизмима“ својственим јеврејској поезији.²⁴ Нема општеприхваћених одговора на питање ко је ову химну написао и одакле ју је Павле преузео, али је јасно зашто ју је овде Павле уметнуо. Упоредним прегледом текстова који литерарно урамљују Фил 2, 6–11 можемо увидети да Павле химну не пише као спекулацију, већ да она служи као опомена и подстицај заједници која је у проблему.

²³ Sanders, Jack T., *The New Testament Christological Hymns; Their Historical Religious Background*, Cambridge University Press, Cambridge, 1971, 19. То је јасно због тога што Павле без икаквог увода прелази на химну.

²⁴ *Исџо*.

2.2. Реторички оквир Рим 1, 1–4 и однос са остатком посланице

Христологија представља основу и полазну тачку ове посланице. Павлово разумевање Христа је једина тема довољно широка да уједини све појединачне теме. Иако не постоји посебан одељак у доктриналном делу посланице посвећен христологији по себи, не сме се занемарити Рим 1, 1–4, где Павле описује садржај свог објављивања радосне вести у христолошким терминима. Други одломци чине Божје деловање у Христу центром Божјег есхатолошког откривења (3, 21–26; 5, 12–21) и све теме у посланици су утемељене у Христу.²⁵ Божје деловање кроз Христа је полазна тачка Павловог размишљања и блиска је основи вере ране Цркве, па се може претпоставити да су римски хришћани делили ово уверење са њим.

Највећи део посланице чини расправа о Павловом јеванђељу, која је укључена епистоларним отварањем (Рим 1, 1–17) и закључком (Рим 15, 14–16, 27). Ово отварање и закључак имају многе сличности, при чему није најмања сличност нагласак на јеванђељу (осам од једанаест појављивања у посланици Римљанима термина „јеванђеље“ и „евангелизовати“ се налази у овим одломцима). Неки истраживачи сматрају да су Павлове посланице изазивале велику збуњеност код реципијената у 1. веку после Христа.²⁶ Није само терминологија та која је одвајала Павлова писма од уобичајених. Његове посланице су неупоредиво дуже од стандардних првовековних писама, а Посланица Римљанима, која садржи преко 7000 речи, најдуже је Павлово писмо. Но, то није једино што ову посланицу чини већом од другим. Она има и највећи прескрипт. Типично грчко писмо почиње једноставним представљањем писца, навођењем прималаца и поздравом у једној реченици (нпр. Дап 15, 23; 23, 26; Јак 1, 1). Павле проширује ову форму у свим својим посланицама, али нигде као у посланици Римљанима. Представљање пошиљаоца писма се протеже на првих шест стихова. Павле представља себе наводећи своје божанско призвање (Рим 1, 1), поруку коју треба да објави (Рим 1, 2–4) и посебни задатак којим је окупиран (Рим 1, 5–6). Коначно, у првом делу 7. стиха долазе адресати, а у другом делу истог стиха уобичајен Павлов поздрав. Дужина и богословска оријентација прескрипта условљена је чињеницом да се Павле представља Цркви коју нити је основао, нити посетио.²⁷

²⁵ Обратите пажњу на константно, рефренско понављање у поглављима 5–8 „у Христу Исусу, Господу нашем“.

²⁶ Moo, Douglas J., *The Epistle to the Romans; New International Commentary of the New Testament*, Cambridge University Press, Cambridge, 1996, 40. Даглас Му додаје да због теолошке сложености посланица савремени читаоци могу делити стање збуњености са колегама из ране Цркве.

²⁷ *Исѝо*. Тој Цркви Павле жели да пренесе своју поруку утемељујући своје апостолство.

Литература:

- Драгутиновић, Предраг, *Основе новозаветне науке I: Увод у Нови Завет*, Институт за теолошка истраживања, Београд, 2010.
- Дрејн, Џон, *Увођење у Нови завет*, Слио, Београд, 2004.
- Каравидопулос, Јоанис, *Увод у Нови Завет*, Истина, Шибеник–Београд, 2004.
- Шнеле, Удо, *Увод у новозаветну еізеіезу*, Православни богословски факултет, Београд, 2007.
- Brown, Raymond, *Uvod u Novi Zavjet*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008.
- Burić, Viktor, *Sveti Pavao kao pisac*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2009.
- Moo, Douglas J., *The Epistle to the Romans; New International Commentary of the New Testament*, Cambridge University Press, Cambridge, 1996.
- Oakes, Peter, *Philippians, From People to Letter*, Cambridge University Press, Cambridge, 2001.
- Sanders, Jack T., *The New Testament Christological Hymns; Their Historical Religious Background*, Cambridge University Press, Cambridge, 1971.

Marko Jeftić

Mladenovac

Christological formulas in the Phil 2, 6–11 and Rom 1, 1–4

In the Epistles to the Philippians 2, 6–11 and to the Romans 1, 1–4 the Apostle Paul exhibits his faith and the faith of his Churches in Christ. At first glance these excerpts seem to be opposed. In the first one, we see clear worship of the Christ as the Son of God, who is, in the God's form, equal to the God the Father. Meanwhile, in the other one, we read about the Christ who was born by the body of the seed of David, and proclaimed to be the Son of God by the Holy Spirit through the resurrection from the dead. However, although they seem to be contradictory, these quotes represent the product of the theological reflection of the Apostle of the Gentiles. The complexity of the problem and understanding of the reasons why the Apostle Paul wrote in such a manner must be reviewed in the wholeness of his work, from life circumstances, through conditionality by the auditorium, all the way to the final goal — the building of the Church, based on worship of the Jesus Christ of Nazareth. In the first part of this article we will pursue the philological and literary context of these passages, and in the second with hermeneutical-theological analysis.

Key words: Jesus Christ, New Testament, Christology, Christological formulas, epistles.

Датум пријема чланка: 30. 5. 2011.

Датум прихватања чланка за објављивање: 16. 6. 2011.